

МЕТАФОРА У СУЧАСНИХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

METAPHORS IN MODERN ENGLISH TEXTS OF POLITICAL SPEECHES

Ткач В.О.,

orcid.org/0000-0002-6236-5334

*здобувач вищої освіти кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Алексенко В.Ф.,

orcid.org/0000-0001-6886-0611

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

Дана стаття присвячена дослідженню значення та місця метафори в сучасних англійських текстах політичного дискурсу. Акцентовано увагу на відсутності єдиного підходу до дефініції поняття "метафора" та розглянуто варіативність визначення даного художнього тропу. Зазначено, що перші згадки про метафору можна знайти ще за часів Цицерона та Аристотеля. Зауважено, що перші мовознавчі твердження щодо поняття метафори беруть свій початок з риторики, де подібний троп вважався відхиленням від загальноприйнятої лексичної норми. Взятю до уваги той факт, що багато лінгвістів нового часу підтримують думку щодо важливості ролі метафори на певному етапі еволюції менталітету та розвитку людини. Виділено поняття "концептуальної метафори", яке вперше було визначено науковцями Дж. Лакоффом та М. Джонсоном, які довели той факт, що наше повсякденне життя неможливе без вживання метафор, тому саме концептуальна метафора є основою нашої концептуальної системи. Виокремлено поняття політичної промови, як ключового елементу політичного дискурсу. Наголошено та тому, що успішна політична промова залишається одним з найефективніших важелів впливу та маніпуляції політичних діячів на їх аудиторію. Зауважено, що саме метафора виступає ключовим засобом формування алегоричності та емоційного наповнення у промовах політиків. Визначено основні особливості використання метафори в англійських текстах політичних промов. Підкреслено той факт, що в залежності від контексту, метафори в політичному дискурсі можуть як набувати так і втрачати свої семантичні відтінки. Уточнено, що для підкреслення певних значень та підвищення емоційного наповнення політичні діячі часто використовують метафори-повтори. Зазначено, що зважаючи на контекстуальне різноманіття використання метафор в політичному дискурсі можна стверджувати, що вибраний художній засіб відноситься як до конструктивних, так і деструктивних елементів мовлення.

Ключові слова: метафора, політичний дискурс, мовлення, троп, типологія.

The article considers the essence of metaphor and its role in modern English texts of political discourse. Attention is focused on the lack of a single approach to the definition of "metaphor" and the variability of the definition of this artistic trope is considered. It is noted that the first mention of metaphor can be found in the times of Cicero and Aristotle. It is mentioned that the first linguistic statements about the concept of metaphor originate from rhetoric, where such a trope was considered a deviation from the generally accepted lexical norm. Taking into account the fact that many modern linguists share the opinion about the importance of the role of metaphor at a certain stage of the evolution of mentality and human development. The concept of "conceptual metaphor" is highlighted, which was first defined by scientists J. Lakoff and M. Johnson, who proved the fact that our everyday life is impossible without the use of metaphors, so it is the conceptual metaphor that is the basis of our conceptual system. The concept of political speech as a key element of political discourse is distinguished. It is also emphasized that a successful political speech remains one of the most effective levers of influence and manipulation of political figures on their audience. It is noted that metaphor is a key means of forming allegory and emotional content in the speeches of politicians. The main features of the use of metaphor in English texts of political speeches are determined. The fact that depending on the context, metaphors in political discourse can both acquire and lose their semantic shades is emphasized. It is specified that in order to emphasize certain meanings and increase the emotional content, politicians often use repetitive metaphors. It is noted that in view of the contextual diversity of the use of metaphors in political discourse, it can be argued that the chosen figure of speech refers to both constructive and destructive elements of speech.

Key words: metaphor, political discourse, speech, trope, typology.

Постановка проблеми. Як відомо, ключовим елементом будь-якої успішної політичної промови є правильно побудоване мовлення та підібрані висловлювання. З метою впливу на аудиторію, політики часто вдаються до варіативних маніпулятивних тактик, пронизуючи свій дискурс різними

художніми засобами, у тому числі й метафорами. Зважаючи на це, дослідження питання місця метафори у сучасному англійському дискурсі набуває все більшої популярності серед вчених.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню цього художнього засобу присвя-

тили свої доробки як вітчизняні (Л. О. Пустовіт, А. С. Овсієнко, О. В. Соломчук, Л. В. Одинецька, А. О. Парахневич, Н. І. Конєпуд, М. В. Слободян, С. В. Скрильник) так і зарубіжні (Д. Девідсон, Дж. Лакоф, Е. І. Шейгал, А. П. Чудинов, Б. Тошович) науковці. Актуальність дослідження полягає у важливості дослідження метафори у політичному дискурсі сучасної англійської мови, як невід'ємного елемента акцентування мовлення політичних діячів.

Постановка завдання. Зважаючи на останній напрям дослідження визначені наступні завдання:

1. Проаналізувати основні підходи до визначення поняття “метафора”.

2. Виокремити поняття політичної промови, як ключового елемента політичного дискурсу.

3. Визначення основних особливостей використання метафори в англомовних текстах політичних промов.

Виклад основного матеріалу. Перші згадки про метафору можна знайти ще за часів Цицерона, який зазначав: “Немає тропи більш блискучого, що надає мові найбільшої кількості яскравих образів, ніж метафора” [6]. Пізніше Аристотель, один із найвидатніших філософів Стародавньої Греції, у своїй “Поетиці” наголошував на функціональному значенні цього художнього засобу «Метафора – це перенесення слова зі зміною значення з роду на вид або з виду на вид, або з виду в рід, або за аналогією» [1, с. 68]. Хоча подібна теорія піддавалась значній критиці в певних наукових колах, саме завдяки Аристотелю було сформовано думку щодо важливості метафори, як невід'ємної частини мовлення.

Один з найвідоміших римських ораторів Квінтіліан вважав, що вживання метафор виставляє людській природі та вперше виділив її вторинний зміст, порівнявши з алегорією. Перші мовознавчі твердження щодо поняття метафори беруть свій початок з риторики, де подібний троп вважався відхиленням від загальноприйнятої лексичної норми. Зважаючи на це, метафора має наступне визначення – перенесення значення предмета чи явища з метою заповнення потребуючих словникових елементів та наповнення мовлення новими лексичними фарбами [7, с. 32].

Багато науковців нового часу підтримують думку щодо важливості ролі метафори на певному етапі еволюції менталітету та розвитку людини. До прикладу, Т. С. Кіс вважав, що метафора – це основна форма уявлення та мислення первісної людини, завдяки якій відображались ключові культурні, етнічні та семантичні особливості націй [3, с. 52-60]. Теорію Кіса продовжував

науковець Л. В. Чернец, який пояснював притаманність вживання метафори первісним людям тим, що вони вважали себе невід'ємною частиною навколишнього світу, таким чином переносячи на себе його явища та дії. Як приклад автор зазначає метафору “сонце сідає”, яка настільки міцно закріпилась у підсвідомості, що люди навіть не ставили собі питанням чому так [10].

Вперше поняття “концептуальної метафори” було виділено американськими науковцями Дж. Лакоффом та М. Джонсоном [14, с. 55-58]. У своїх роботах вони доводять той факт, що наше повсякденне життя неможливе без вживання метафор, тому саме концептуальна метафора є основою нашої концептуальної системи.

На сьогодні не існує єдиного погляду науковців на визначення поняття метафори. Нами було сформовано основні визначення цього художнього тропу (табл. 1).

Беручи до уваги вищезазначені формулювання, можна прийти до висновку, що метафора – це багатоаспектний лексичний троп, який полягає у перенесенні певних ознак одного явища, процесу чи дії на інший, на основі алегорії, порівняння чи зіставлення.

Зважаючи на семантичне значення, метафори поділяються на [2, с. 5-32]:

– номінативні, що формуються шляхом переосмислення значень загальновідомих слів: *the leg of the table – ніжка столу*;

– образні – сформовані шляхом розвитку автором фігуральних значень слова: *тепла атмосфера – warm atmosphere, час летить – time flies*;

– когнітивна (предикативна) – надає об'єкту ознаки з іншого класу предметів: *гострий конфлікт – acute conflict*;

– генералізуючі (як кінцевий результат когнітивної) – джерелом яких слугує логічна полісемія: *тверда сила волі – тверда підлога, solid willpower – solid ground*.

Зважаючи на політизованість сучасного суспільства, політична промова, як основний елемент політичного дискурсу, залишається одним з найефективніших важелів впливу та маніпуляції політичних діячів на їх аудиторію. Як відомо, політична промова має свої характерні риси та особливості, які прослідковуються на різних рівнях мови: стилістичному, граматичному, синтаксичному, та, звичайно, лексичному.

Однією з головних особливостей політичних промов є їх емоційно-експресивна наповненість, що часто зумовлена своєрідністю комунікативних стратегій політичного дискурсу. Що більше,

Визначення поняття метафори

Автор	Визначення поняття “метафора”
Шарль Балі	«Метафора – це не що інше, як порівняння, у якому розум під впливом тенденції зближує абстрактне поняття й конкретний предмет, поєднує їх в одному слові» [12, с. 184-202]
Хосе Ортега-і-Гассет	«Від наших уявлень про свідомість залежить наша концепція світу, а вона, у свою чергу, визначає нашу мораль, нашу політику, наше мистецтво. Виходить, що вся величезна споруда Всесвіту, сповнена життя, лежить на крихітному та легкому тільці метафори» [5, с. 68-82]
Дональд Девідсон	«Метафора це мовна фігура, яка належить до певної речі, відображаючи в собі іншу для риторичного ефекту» [13, с. 11-115]
Н. В. Арутюнова	«Метафора – основа формування мислення та мовлення, такий собі універсальний образ творення бачення світу» [2, с. 7]
М. Гесперо	«В художньому творі метафора є асоціативним образом певного найменування, а не прямою назвою певного предмета. Поетична метафора часто виражає індивідуальне світобачення свого автора, слугуючи вторинною назвою предмета». [4, с. 105-110]
В. Н. Телія	«Метафора породжує зародження думки та її реалізацію мовою». [8, с. 26-52]
Дж. Віко	«Метафора – природний спосіб вираження певного світосприйняття, відмінного від нашого.» [4, с. 105-110]

у сучасному політичному та медійному просторі використання подібних лексем демонструє освіченість та високий культурний рівень оратора. Беручи до уваги той факт, що основною комунікативною метою політичного виступу є переконання слухачів та доведення певної точки зору, стає очевидно, що без метафори цей процес став би нездійсненним. Так, саме метафора виступає ключовим засобом формування алегоричності та емоційного наповнення у промовах політиків.

У політичному дискурсі метафора відповідає за підсвідомий вплив, так зване сугестивне наповнення тексту. За допомогою цього художнього тропу політичні діячі можуть навіювати певну лінію поведінки, що, як результат, формує відповідний настрій та враження аудиторії. Багато лінгвістів переконані, що саме політична промова є природним середовищем формування та використання метафор.

Зважаючи на те, що метафоризації є багатоаспектним та комплексним явищем на сьогодні не існує єдиної класифікації метафор серед лінгвістів. Для нашого дослідження було вибрано класифікацію Б. Тошовича, який виділяє два види метафор: статичну та динамічну [9, с. 26-52]. Статична (колективна) метафора, характеризується послабленням виразності та поступовою трансформацією в так звану “мертву” метафору – фігуру мови, яка втратила початкову образність свого значення через часте використання. Другий тип метафори – динамічна – характеризується нестійкістю, непередбачуваністю та загальною колективною рисою.

Досліджуючи сучасний англомовний політичний дискурс, стає зрозуміло, що домінують

у використанні саме статистичні (“мертві”) метафори. Подібні тропи використовують з метою відображення основних політичних механізмів, процесів та явищ: *reluctance for conflict, attack the problem, economic ills, stay strong keep fighting, doors of democracy, face of the nation, soul of the country, paper candidate, walls between the countries, economic climate* [16, с. 10].

Зважаючи на контекст, метафори в політичному дискурсі можуть як набувати так і втрачати свої семантичні відтінки. Наприклад, для підкреслення певних значень та підвищення емоційного наповнення політичні діячі часто використовують метафори-повтори:

*“And a definition of a **sustainable cease-fire** is that Hamas stops firing rockets into Israel. And there will not be a **sustainable cease-fire** if they continue firing rockets.”* [14].

Маючи на меті підсилення образності та маніпуляцію певними подіями минулого, політики часто наповнюють свої промови різкими та рішучими заявами. Так, у свій час Рональд Рейган послав чіткий посил та показав власну позицію, назвавши Радянський Союз «імперією зла». Подібне використання метафори є яскравим прикладом впливу слова в межах інформаційної та психологічної війни:

*“to ignore the facts of history and the aggressive impulses of **an evil empire**, to simply call the arms race a giant misunderstanding and thereby remove yourself from the struggle between right and wrong and good and evil”* [14].

Схожу риторику в сторону колишнього СРСР можна прослідкувати в промовах американського президента Джо Байдена:

“When Pope John Paul brought that message in 1979, the Soviet Union ruled with **an iron fist behind an Iron Curtain**.” [14].

Як раніше було зазначено, основною метою політичних промов є вплив та переконання певної цільової аудиторії. До прикладу, виступаючи перед польським народом, Джо Байден часто згадує ключові моменти та діячів польської історії, таким способом породжуючи довіру слухачів:

“Then a year later, the **Solidarity movement took hold in Poland**. And while I know he couldn't be here tonight, we're all grateful in America and around the world for **Lech Wałęsa**.” [14].

На сьогодні лінгвістами виділено два аспекти щодо категорії метафори у сучасних публіцистичних текстах політичної тематики. Перший погляд має за основу концептуальну метафору, як вербальну основу категоризації нових понять. Другий погляд пов'язаний з другорядним значенням певних відрізків дійсності та зазвичай охоплює широкий спектр різних політичних реалій [11, с. 639].

Зважаючи на контекстуальне різноманіття вживання метафор в політичних промовах, науковці стверджують, що вибраний художній засіб відноситься як до конструктивних, так і деструктивних елементів мовлення. Досліджуючи англійські політичні виступи, можна прийти до вис-

новку, що вираз, який містить метафору, легше сприймається аудиторією та є більш інформативним, порівнюючи з буквальної фразою. Подібні метафоричні вирази допомагають політичним діячам акцентувати найбільш важливі та ключові моменти своєї промови.

Висновки. Зважаючи на той факт, що метафора є складним багатоаспектним лінгвістичним явищем, на сьогодні не існує єдиного підходу до визначення дефініції цього художнього засобу. Беручи до уваги вже визначені значення, можна прийти до висновку, що метафора – це багатоаспектний лексичний троп, що полягає у перенесенні ознак певного явища, процесу чи дії на інший, на основі алегорії, порівняння чи зіставлення. Політична промова є основним елементом будь-якої політичної комунікації, адже саме завдяки їй громадські діячі можуть підкреслювати основні моменти та впливати на підсвідомість своєї аудиторії. Беручи до уваги той факт, що основною комунікативною метою будь-якої політичної промови є досягнення певного емоційного стану та переконання аудиторії, стає очевидно, що без метафори цей процес стане неможливим. У політичному тексті метафора відповідає за сугестивне наповнення тексту – підсвідомий вплив, який навіть певну лінію поведінки чи допомагає створенню відповідного настрою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Античні поетики. Арістотель. Поетика. Псевдо-Лонгій. Про високе. Гораций. Про поетичне мистецтво / Упоряд. М. Борецький, В. Зварич. – Київ: Грамота, 2007. С. 168.
2. Арутюнова Н.Д. Метафора и дискурс. Теория метафоры. Москва, 1990. С. 5-32.
3. Кіс Т.Є. Формування метафоричної парадигми у процесі еволюції базової метафори. Мовознавство. 2000. № 4–5. С. 52–60.
4. Овсієнко А. С. Метафора в сучасному мовознавстві: тлумачення та класифікація. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. – 2018. – Вип. 32(3). – С. 105-110.
5. Ортега-и-Гассет Хосе. Две великие метафоры. Теория метафоры. Москва : Прогресс, 1990. С. 68–82.
6. Пустовіт Л. О. Засоби вираження метафори веб-сайт. URL: kulturamov.uiv.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine11-3.pdf (дата звернення: 21.06.2022).
7. Сахнюк О. С. Теорії метафори. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 6 (74), червень. С. 30–33.
8. Телия В. Н. Метафора в языке и тексте. – Москва.: Наука, 1988. С. 26-52.
9. Тошович Б. Структура глагольной метафоры. Ополье, 1998. С. 251.
10. Чернец Л.В. Ночевала тучка золотая (о метафоре). 2008. С. 75. веб-сайт. URL: http://gramota.ru/biblio/magazines/gramota/words/28_153 (дата звернення: 23.06.2022).
11. Чорна О. О. Особливості функціонування метафори в політичному дискурсі сучасної публіцистики (на матеріалі української та чеської періодики). Вип. 9, 2013. С. 639.
12. Bally Ch. Le langage figuré. Traité de stylistique française / 1er vol. 2 nde édition. Paris : Librairie c. Klincksieck, 11, Rue De Lille, 1909. P. 184–202.
13. Davidson D. What Metaphors Mean. Reprinted in *Inquiries Into Truth and Interpretation* / D. Davidson. – Oxford, Oxford University Press, 2012. – P. 111-115.
14. Lakoff, G. & Johnson, M. *Metaphors We Live by*. Chicago : University of Chicago Press. 2003. P. 55-58.
15. Presidential Speeches | Miller Center. веб-сайт. URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches> (дата звернення: 21.06.2022).
16. Vestermarck Ida. *Metaphors in politics. A study of the metaphorical personification of America in political discourse*. Luleå University of Technology. 2007. P. 10.